

płk dr hab. Jacek LASOTA
Instytut Historii i Polemologii
Akademia Sztuki Wojennej
w Warszawie

Warszawa, 2.05.2024 r.

ARKUSZ RECENZJI ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA

na temat:

Wsparcie teleinformatyczne kierującego działaniem ratowniczym

kierownik naukowy prof. dr hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie: nauki społeczne w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

1. Uwagi wstępne

Podstawą formalną do sporządzenia niniejszej recenzji była Uchwała nr 10/NOB/2024 Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława WOJCIECHOWSKIEGO z dnia 5.04.2024 r. w sprawie powołania recenzentów w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie Panu mgr. inż. Łukaszowi OLEJNIK. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia z zakresu szeroko postrzeganego bezpieczeństwa w aspekcie działań ratowniczych. Rozprawa doktorska Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA jest w formie pracy pisemnej o charakterze monografii naukowej.

W związku z powyższym, uwzględniając ustawowe kryteria i wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w kolejnych częściach recenzji ustosunkowałem się do następujących aspektów: określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie wraz z odniesieniem się do wiedzy teoretycznej Doktoranta w danej dyscyplinie naukowej; ocena metodologiczna i merytoryczna dysertacji w kontekście umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej; osiągnięcie określonych wyników badań i praktyczne ich zastosowanie; ocena od strony formalnej oraz wnioski końcowe.

2. Ocena oryginalnego rozwiązanie problemu naukowego, oryginalnego rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej¹.

a) Ocena oryginalnego rozwiązanie problemu naukowego

Doktorant w oryginalny sposób rozwiązał problem naukowy, o czym świadczy m.in.: fakt samodzielnego uzyskania, opisu i interpretacji interesujących poznawczo i mogących mieć zastosowanie w działalności służbowej wyników badań empirycznych i teoretycznych. Odwołania do reprezentatywnych, różnorodnych źródeł przedmiotowej wiedzy, jak również konkretne wyniki uzyskane w rezultacie odpowiednio metodologicznie przygotowanych i przeprowadzonych badań empirycznych, dobrze świadczą o samodzielności i sumienności badawczej Doktoranta. Bardziej szczegółowe uzasadnienia znajdują się w dalszej części recenzji.

Podsumowując powyższe zapisy można stwierdzić, iż Doktorant wykazał w dysertacji, że podjęty problem jest oryginalny i inny, wobec dotychczasowych osiągnięć oraz rozpoznanego stanu wiedzy na wybrany obszarowo temat, a realizowany proces poznania miał znaczny zasięg i był badawczo ukierunkowany.

b) Ocena oryginalnego rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej

W podsumowaniu tej części recenzji stwierdzam, że przedmiotowa praca, pomimo pewnych uchybień (będą one przedmiotem rozważań w dalszej części recenzji) - wnosi określone wartości poznawcze, a zaproponowane przez Doktoranta postulaty dotyczące rozwiązań praktycznych, których efektem są możliwe do praktycznego wdrożenia koncepcje dwóch aplikacji mobilnych wspierających proces kierowania działaniami ratunkowymi nie tylko na poziomie powiatowym ale także wojewódzkim. Specyfika przedmiotu badań powoduje, że w mojej ocenie treści dysertacji stanowić mogą interesujący materiał służący do opracowania aplikacji mobilnych, które w skuteczny sposób pomogłyby w poprawie skuteczności pracy kierującego działaniami ratowniczymi na wszystkich jej szczeblach. Odwołując się do specyficznego przedmiotu badań wynik dociekań naukowych Autora powinien być wykorzystywany do dalszych, jeszcze bardziej precyzyjnych badań ukierunkowanych na poprawę funkcjonalności systemu kierowania działaniami ratowniczymi oraz komfortu pracy i służby funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej a także Ochotniczej Straży Pożarnej.

Podsumowując powyższe zapisy można stwierdzić, iż Doktorant wykazał w dysertacji, że osiągnięte rozwiązania można wykorzystać w sferze społecznej.

¹ Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

W rezultacie stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dotyczącej przedmiotu rozprawy.

3. Ocena wiedzy teoretycznej Kandydata oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej².

a) ocena ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata

Doktorant w swojej rozprawie nie podjął się rozważań dotyczących teorii bezpieczeństwa ani zagrożeń dla bezpieczeństwa w kontekście działań ratowniczych. Natomiast w rozdziałach 2-4 Pan Magister Inżynier zaprezentował szerokie, oparte o znaczą liczbę różnorodnych, rzetelnych i miarodajnych źródeł, spektrum wiedzy z zakresu: ochrony przeciwpożarowej, działań ratowniczych i zarządzania kryzysowego.

Lektura powyższych rozdziałów i informacje w nich zawarte wskazują na odpowiednie, a zarazem wystarczające kompetencje merytoryczne Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA w przedmiotowym obszarze badań.

Na podstawie treści rozprawy doktorskiej Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA stwierdzam, że Doktorant posiada odpowiednią wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

b) ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydata

Niniejsza umiejętność zawiera się w kilku kompetencjach m.in.: prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia, prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego, znajomości metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania, dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań, poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści), których ocena wraz z uzasadnieniem zamieszczona jest poniżej.

(a) Umiejętność prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia

Doktorant w sposób prawidłowy dostrzegł, zidentyfikował i uzasadnił sytuację problemową we wstępie swojego opracowania naukowego.

² Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

Oceniając cel badawczy należy podkreślić jego zasadnicze znaczenie w dalszym procesie zmierzającym do jego osiągnięcia. Autor na s. 10 opisał cel swojej dysertacji jako: *pokazanie problemu, zbadanie potrzeb kierujących działaniem ratowniczym w zakresie ewentualnych rozwiązań wsparcia teleinformatycznego, które mogłoby pomóc w procesie decyzyjnym, oraz przedstawienie wniosków*. Natomiast na s. 12 można znaleźć zapis, że główny cel został sformułowany następująco: *usprawnienie procesu podejmowania decyzji poprzez wsparcie teleinformatyczne kierującego działaniem ratowniczym*, a na s. 187 powyższy cel zmienia się w cel poznawczy. Z kolei na s. 186 Doktorant uważa, że: *celem rozprawy doktorskiej było zweryfikowanie obszarów, w których kierujący działaniem ratowniczym poszukuje wsparcia z wykorzystaniem narzędzi teleinformatycznych*.

Poprawną sytuacją powinno być wskazanie 1-2 celów głównych, wspartych (jeżeli jest to uzasadnione) celami szczegółowymi. Główny cel pracy, zarówno zamieszczony na s. 10, s. 12 i 186, jest sformułowany poprawnie. Osobiście uważam, że bardziej zasadnym byłoby konsekwentne trzymanie się jednego celu, na który powinien zdecydować się Doktorant, tak jak to sam zawarł w Tabeli 1-1, krok 2 (s. 32.) Również analizując treść rozprawy Autor mógłby się pokusić o nakreślenie celu poznawczego i utylitarne oraz celu planistycznego, który jest szczególnym elementem celu utylitarne. Uważam, że tak ułożone cele pracy bardziej korespondowałyby z treścią dysertacji.

Oceniając prawidłowość sformułowania problemu badawczego, który brzmi: *Jak usprawnić proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym przy wykorzystaniu mobilnych aplikacji?* w moim odczuciu, jest on sformułowany poprawnie. Także wskazane problemy szczegółowe:

1. *Jak przebiega proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym?*
2. *Jakie elementy teleinformatyczne wspierają kierującego działaniem ratowniczym?*
3. *W jaki sposób mobilne elementy wsparcia teleinformatycznego wspomagają proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym?*

nie budzą zasadniczych zastrzeżeń, jednak pierwszy i drugi problem szczegółowy mają większe znamiona problemu dydaktycznego niż naukowego. (s. 12)

Pomocna w potwierdzeniu słuszności założonego celu oraz znalezieniu odpowiedzi na sformułowany problem badawczy jest weryfikacja hipotezy roboczej. Hipoteza robocza zatem powinna być zapisana w takiej postaci, aby z jednej strony do jej weryfikacji mogły być zastosowane procedury badawcze, a z drugiej, aby była na tyle szczegółowa, by pozwoliła eliminować gromadzenie informacji w dowolny sposób. Innymi słowy hipoteza robocza przybiera charakter argumentu badawczego, na który składa się teza, dowody na nią, jej podstawa oraz kwalifikatory. Hipoteza robocza zatem w znaczeniu argumentu badawczego musi być postrzegana jako pewien domysł badawczy, sformułowany na podstawie analizy literatury, oceny innych badań, podobnych

pod względem zakresu, problematyki i metod, posiadanej wiedzy czy też doświadczenia³. Analizując zatem hipotezę roboczą (*wstępną*) i hipotezy szczegółowe uważam, że są one sformułowane poprawnie.

Podsumowując, cele pracy, główny problem badawczy, szczegółowe problemy badawcze i hipotezy są poprawnie wyznaczone i nie budzą wątpliwości co do ich prawidłowego sformułowania.

Jednocześnie stwierdzam, że Doktorant posiada umiejętności prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia.

(b) Umiejętność prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego

Doktorant po analizie dostępnych w literaturze przedmiotu różnych propozycji i rozwiązań w zakresie koncepcji (struktury) badań, wybrał do wykorzystania koncepcję opracowaną przez Profesora Bogdana SZULCA. Wybór ten należy pochwalić, gdyż struktura (koncepcja) charakteryzuje się wewnętrzną logiką, jasnością i spójnością.

Zapoznając się zatem z rozprawą doktorską Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA stwierdzam, że odzwierciedla ona odpowiednie ujęcie problemu badawczego, stanowi plan procesu naukowego zmierzający do rozwiązania przyjętego problemu badawczego. Doktorant przedstawił jasny podział procesu badawczego na fazy i czynności. Układ koncepcji badań oraz realizowane w jego ramach przedsięwzięcia nie budzi zastrzeżeń i prowadzi do osiągnięcia celu rozprawy.

Stwierdzam, że Doktorant posiada wystarczające umiejętności prawidłowego formułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego.

(c) Znajomości metod badawczych i umiejętność prawidłowego ich doboru i zastosowania

Doktorantowi udało się rozwiązać główny problem badawczy, a także potwierdzić założenia hipotezy roboczej. Na podkreślenie zasługuje fakt umieszczenia założeń metodyki badań własnych w jednym rozdziale, Rozdział 1. *Podstawy metodologiczne badań*.

Część rozważań oznaczona jako podrozdział 1.4. (s 15-30) dotyczy odniesień do wykorzystanych na potrzeby pracy: metod, technik i narzędzi badawczych. W związku ze zorganizowaną w ten sposób aktywnością badawczą wśród metod teoretycznych Doktorant wykazał stosowanie: *analizy, syntezy, abstrahowania, wnioskowania, uogólnienia, porównania i analogii*. Wśród

³ Z. Stachowiak, *Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych*, Warszawa 2001, s. 62-63.

zabiegów empirycznych wyróżniono z kolei metodę: obserwacji, sondażu diagnostycznego przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety jako narzędzia badawczego. (s. 17)

Godne pochwały jest przygotowanie i przeprowadzenie przez Doktoranta sondażu diagnostycznego za pomocą kwestionariusza ankiety. Doboru próby badawczej dokonano w przemyślany sposób, uwzględniając tematykę pracy a także przyjęty wcześniej problem badawczy. W sumie w badaniach wzięło udział 185 osób, zarówno strażacy kierujący działaniami ratowniczymi na poziomie interwencyjnym oraz taktycznym i/lub strategicznym. Dla zbadania jak oddziałują na siebie przynależność w danej grupie a wskazana odpowiedź Doktorant wykorzystał test współczynnika korelacji liniowej r – Pearsona.

Uogólniając, moja ocena przyjętych przez Autora teoretycznych i empirycznych metod badawczych jest pozytywna.

Stwierdzam jednocześnie, że Doktorant posiada odpowiednią znajomość metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania.

(d) Umiejętność dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań

Doktorant stosował zarówno teoretyczne, jak i empiryczne metody badawcze, w ocenie tej umiejętności konieczne jest zatem odniesienie się do omówienia wyników badań uzyskanych w pierwszym jak i drugim przypadku.

W odniesieniu do wyników badań prowadzonych przez Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA metodami teoretycznymi i empirycznymi, to ich rezultaty zostały przedstawione w dążeniu do odpowiedzi na pytania zawarte w konkretnych problemach szczegółowych. Pan Magister Inżynier wykorzystał wyniki badań właściwie, wplatając je w treści poszczególnych rozdziałów rozprawy m.in. jako rysunki, wykresy i tabele. Rezultaty badań, zarówno teoretycznych jak i empirycznych zostały czytelnie zaprezentowane w postaci wspomnianych wyżej wykresów, rysunków oraz tabel. Są one estetycznie wykonane i zawierają niezbędne dane pozwalające śledzić proces badawczy Doktoranta.

Solidna praca przeprowadzona w tym etapie procesu badawczego posłużyła Autorowi do wyciągnięcia wniosków i uogólnień, które z kolei zostały syntetycznie przedstawione na końcu każdego rozdziału merytorycznego.

Podsumowując, stwierdzam, że Doktorant posiada umiejętność dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań własnych.

(e) Umiejętność poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści

Recenzowana dysertacja doktorska Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA stanowi zwarte opracowanie naukowe. Układ pracy przedstawiono w spisie treści, a istota problemowa kolejnych rozdziałów była sygnalizowana we wstępie. Dociekliwość poznawcza i zacięcie naukowe Autora sprawiły, iż powstała dysertacja licząca 209 stron. Doktorant opisując skomplikowane problemy kierowania działaniami ratowniczymi wykorzystał tabele, rysunki i wykresy ilustrujące poddawane penetracji naukowej kwestie, zamieszczając w opracowaniu badań: 28 rysunków, 51 tabel, 53 wykresy. W pracy Doktorant zachował także właściwą proporcja pomiędzy rozdziałami.

Struktura recenzowanej rozprawy doktorskiej, w mojej ocenie, czytelnie odnosi się do problemów badawczych i jest przemyślana. W mojej opinii taki układ rozprawy pozwala na płynne śledzenie procesu badawczego Kandydata. Dysertacja została podzielona na cztery rozdziały, trzy merytoryczne oraz jeden poświęcony metodyce badań własnych, poprzedzone wstępem i podsumowaniem w zakończeniu. W rozprawie zamieszczono również bibliografię, wykaz rysunków, tabel i wykresów. Rozprawę uzupełniają załączniki: kwestionariusz ankiety (załącznik 1) i arkusz obserwacji (załącznik 2).

Jednym z ważniejszych etapów pracy naukowej jest wykorzystanie źródeł i literatury oraz ich krytyczna ocena. Doktorant wskazał wystarczającą ich ilość. Na bibliografię składają się: 34 publikacje książkowe i artykuły naukowe zamieszczone w czasopismach oraz 18 aktów prawnych. Na tej podstawie mogę stwierdzić, że Doktorant wnikliwie, jak na specyfikę problematyki wynikającej z przedmiotu badań zapoznał się i przestudiował dostępną literaturę przedmiotu, stwarzając warunki do jej krytycznej analizy na potrzeby swojej rozprawy doktorskiej.

Strona formalna rozprawy Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA nie budzi zastrzeżeń. Tytuł rozprawy jest zgodny z jej treścią i przedmiotem przeprowadzonych i opisanych badań.

Podsumowując, stwierdzam, że Doktorant posiada umiejętność poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści.

(f) Niedociągnięcia warsztatowe w ocenianej rozprawie

W recenzowanej rozprawie doktorskiej zwróciłem także uwagę na niedociągnięcia polegające m.in. na:

- braku wyjaśnień skrótu przy pierwszym jego użyciu w pracy;
- błędy interpunkcyjne.

W mojej opinii przedstawione powyżej uwagi, niedociągnięcia oraz dostrzeżone błędy, które omówiłem w innych częściach recenzji i wskazałem powyżej nie obniżają w żaden sposób pozytywnego odbioru pracy.

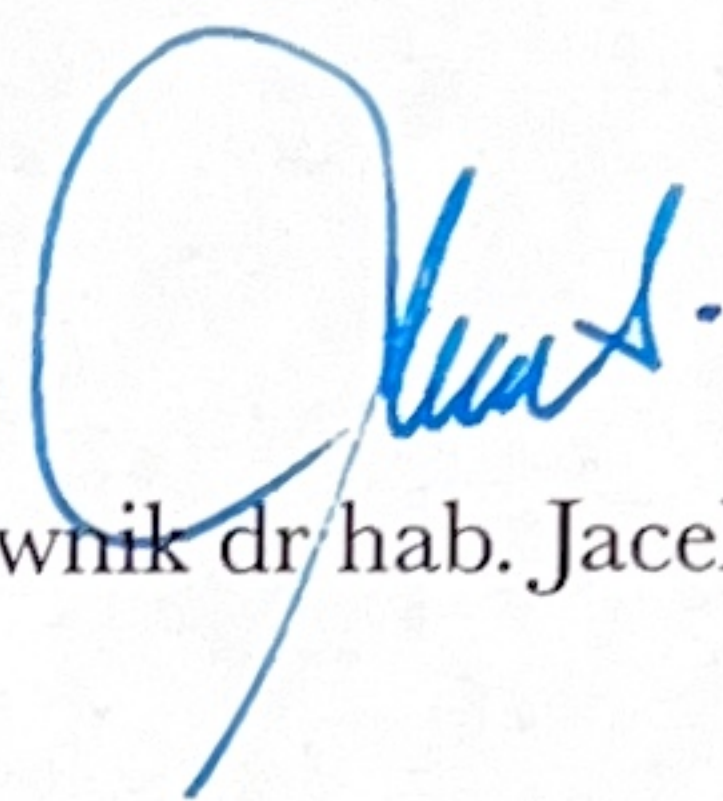
Z przeprowadzonej analizy wynika, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wątpliwości, które należy rozstrzygnąć w czasie publicznej obrony rozprawy doktorskiej:

1. *Bardzo proszę odnieść się do mojej sugestii i odpowiedzieć, który z zamieszczonych w rozprawie celów jest „celem właściwym” dla rozprawy? Proszę także dokonać próby sprecyzowania celu pracy w odniesieniu do celu poznawczego, użytecznego i planistycznego.*
2. *Na stronie 32 w tabeli 1-1 Etapy prowadzonego procesu badawczego w Fazie 1 (Faza przygotowawcza) Krok 3 wskazuje Pan Magister na „początkowe określenie zmiennych”, bardzo proszę wskazać je i określić, które z nich można przyjąć za zmienne niezależne, zależne i uczestniczące.*
3. *Na s. 41 Autor „(...) poszuka rozwiązania problemu badawczego zawartego w pytaniu: Jak jest zorganizowane kierowanie działaniami ratowniczymi w ochronie przeciwpożarowej? Natomiast pierwszy problem szczegółowy, który Pan Magister przyjął w rozdziale 1. brzmi: Jak przebiega proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym? (s. 12) Na s. 99 Pan Magister stwierdza, że „Przeprowadzone badania miały na celu rozwiązanie szczegółowego problemu badawczego zawartego w pytaniu: Jak usprawnić proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym przy wykorzystaniu mobilnych aplikacji? Jednak drugi problem szczegółowy, który Pan przyjął brzmi: 2. Jakie elementy teleinformatyczne wspierają kierującego działaniem ratowniczym? (s. 12) Bardzo proszę w czasie publicznej obrony rozprawy doktorskiej wyjaśnić dlaczego nastąpiły wskazane zmiany i dlaczego nie uwzględnił Pan w rozdziale 4. poszukiwania odpowiedzi na trzeci szczegółowy problem badawczy, który Pan przyjął w rozdziale 1., a brzmi on następująco: 3. W jaki sposób mobilne elementy wsparcia teleinformatycznego wspomagają proces podejmowania decyzji przez kierującego działaniem ratowniczym?*
4. *Na s. 15 odwołuje się pan Magister do przedmiotu badań w naukach wojskowych, a jak definiowany jest przedmiot badań w naukach o bezpieczeństwie?*
5. *Moje wątpliwości budzi Arkusz Obserwacji (s. 208-210). Zgodnie z czasem badań: luty 2014-grudzień 2023 powinien być prowadzony raczej Dziennik Obserwacji, który może zawierać Arkusze Obserwacji dotyczące działań ratowniczych. Natomiast zaprezentowany Arkusz Obserwacji to, w moim odczuciu, wnioski z działań ratowniczych.*

4. Końcowa konkluzja i ocena

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pana Magistra Inżyniera Łukasza OLEJNIKA spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 poz 574, 583, 655, 682, 807). Bazując na powyższych konstatacjach przedstawiam Radzie Naukowej Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego wniosek o przyjęcie przedłożonej pracy jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do dalszych działań związanych z ubieganiem się o stopień naukowy doktora.

pułkownik dr hab. Jacek LASOTA